

Preventie van de verspreiding van infectieziekten chytridiomycose en ranavirose bij amfibieën - 2021 VEILIGHEIDSVOORSCHRIFTEN VELDWERKZAAMHEDEN

Amfibieënpopulaties kennen wereldwijd een dramatische terugval en zijn in hun voortbestaan bedreigd. Verschillende infectieziekten, zoals ranavirose en chytridiomycose, spelen hierbij een sleutelrol. Er zijn geen aanwijzingen dat deze infectieziekten schadelijk zijn voor de mens. Deze ziekteverwekkers komen ook in België voor. Het is belangrijk dat we de verspreiding en negatieve impact van deze pathogenen op onze amfibieënpopulaties zoveel mogelijk beperken.

Omdat menselijke activiteiten potentieel een bron van verspreiding zijn van dergelijke ziekteverwekkers, is het noodzakelijk dat er bij veldwerkzaamheden in en rond bosgebieden en poelen volgens een veiligheidsprotocol gewerkt wordt om overdracht van besmetting tussen bosgebieden en poelen te voorkomen. Dergelijke pathogenen kunnen immers verspreid worden door verplaatsingen van materialen (fuij, schepnet, laarzen, ...) die in contact zijn gekomen ermee, door het verspreiden van besmet water of door verplaatsingen van besmette amfibieën.

Hieronder wordt aangegeven hoe **op een veilige manier** veldwerkzaamheden moeten worden uitgevoerd zonder dat de verspreiding van pathogenen in de hand worden gewerkt. Deze **bioveiligheidsmaatregelen** dienen genomen te worden bij **ALLE OPEENVOLGENDE veldwerkzaamheden in amfibie habitats in en rond bosgebieden en poelen, ongeacht of zij gericht zijn op activiteiten met betrekking tot fauna en flora of niet**. Het opvolgen van eenvoudige desinfectie maatregelen voor kleding en veldmaterialen is immers zeer effectief in het verlagen van het verspreidingsrisico van de ziekteverwekkers naar de kwetsbare amfibiepopulaties.

In onderstaande tabel wordt een "amfibie locatie" gedefinieerd als elke locatie waar amfibieën voorkomen zoals stilstaand water in poelen en vijvers, maar ook kreken, beken, rivieren, kanalen, ... en de natuurlijke omgeving eromheen.

De prioritaire vuursalamander locaties die vermeld worden in onderstaande tabel, zijn de habitats in Vlaanderen waar belangrijke populaties van vuursalamander voorkomen, en deze locaties worden opgelijst onder §4.

§1 ALGEMENE BIOVEILIGHEIDSMATREGELEN

Werkzaamheden met machines op amfibie locaties

- Alle machines die worden ingezet op amfibie locaties (zoals bv. graafmachines om poelen op te schonen, boten, ...) moeten grondig worden gereinigd en afgespoeld met water zodat plantenresten, modderkluiten en dergelijke zorgvuldig worden verwijderd alvorens een volgende locatie te bezoeken.
- Bezoek voor de werkzaamheden met inzet van machines per dag nooit meer dan één amfibie locatie van de oplistingslijst onder §4 (dit zijn de prioritaire vuursalamanderlocaties).
Wat de andere amfibie locaties betreft: vermijd het werken op eenzelfde dag op verschillende amfibie locaties.

Kledij en gebruikte materialen

- Alle andere gebruikte materialen dan machines (nl. laarzen, fuien, netten, emmers, ...) die tussen verschillende amfibie locaties gebruikt worden, moeten steeds worden gereinigd met water en nadien worden ontsmet met Virkon S of ethanol 70% alvorens een nieuwe locatie te betreden.
Volg voor het gebruik van Virkon S en ethanol de aanpak beschreven onder §2.
- Als je het water in bent gelopen, of contact hebt gemaakt met water of modder moeten schoenen, laarzen, waadpak, ... eveneens grondig worden gereinigd met water en nadien worden ontsmet met Virkon S of ethanol 70% zoals beschreven onder §2.
- Ontsmet jouw handen met een ontsmettende handgel na de werkzaamheden op een amfibie locatie.

Voertuigen

- Er is nog geen bewijs dat de pathogenen verspreid worden via autobanden, maar het is raadzaam om de auto iets verderop op een verhard pad te zetten en niet op zachte (modderige) ondergrond.

Hanteren van amfibieën

- Hanteer amfibieën enkel wanneer je daartoe een vergunning hebt gekregen van ANB en enkel als het echt noodzakelijk is.
- Amfibieën moeten altijd terug op de vangst locatie worden losgelaten.
- Als handen in contact komen met water of met amfibieën is het aangeraden wegwerphandschoenen (poederloos) te dragen:

- gebruik hiervoor uitsluitend vinylhandschoenen omdat latexhandschoenen sterfte kunnen veroorzaken bij amfibieën;
- spoel de handschoenen voor je amfibieën aanraakt eerst met water om resten van schadelijke producten te verwijderen;
- indien geen wegwerphandschoenen worden gedragen, dienen de handen bij het verlaten van een locatie ontsmet te worden met een ontsmettende handgel.

Dode en/of zieke amfibieën

Dode en/of zieke amfibieën waarvan de doodsoorzaak niet op het eerste gezicht kan worden vastgesteld, vormen een hoog risico. Hanteer ze dus enkel met handschoenen en zamel ze in voor onderzoek: zie §5.

§2 HOE MATERIAAL REINIGEN EN ONTSMETTEN

1. **Verwijder** ter plaatste eerst zeer goed alle plantenresten, modderkluiten, ...
2. **Spoel** het materiaal grondig af met water.
3. **Desinfecteer** bij voorkeur de materialen **thuis** (transporteer ze in plasticen zakken of plasticen containers). Indien je toch op locatie desinfecteert zorg er dan voor dat je dat doet op ruime afstand van het oppervlaktewater (minstens 6 meter afstand) en vang steeds alle productresten van Virkon S en ethanol op. Virkon S en ethanol mogen immers géén contact hebben met de bodem, dus werk in dat geval steeds op een plasticen zeil dat je plaatst onder het te ontsmetten materiaal, of ontsmet in plasticen containers.
4. **Desinfecteer** met **Virkon** op onderstaande wijze:
 - maak een 1% Virkon® oplossing (nl. 10 gram Virkon S poeder per liter water);
 - plaats alle materialen op een plasticen zeil dat de Virkon S productresten opvangt of in werk in een plasticen container die de productresten opvangt;
 - spuit de gemaakte Virkon S oplossing met een handsproeier op alle veldmaterialen;
 - de overtollige Virkon S oplossing (samen met de resten ervan op het plasticen zeil of in de plasticen container) moet worden afgevoerd via het containerpark (Virkon S mag dus niet in de riolering terecht komen);
5. let er op dat amfibieën nooit in contact komen met Virkon S (door bijvoorbeeld bakjes te hergebruiken die besproeid werden met Virkon S en waar vervolgens amfibieën in verzameld worden): materiaal dat in rechtstreeks contact komt met amfibieën wordt na ontsmetting steeds goed nagespoeld met water.
6. **Desinfecteer met ethanol 70% op onderstaande wijze:**
 - Besproei alle materialen met 70% ethanol;
 - Laat minstens één minuut inwerken;
 - Let erop dat amfibieën nooit in contact komen met 70% ethanol;
 - Ethanol is brandbaar en mag niet in gesloten ruimtes gebruikt worden;
7. Het materiaal dient volledig gedroogd te zijn alvorens te hergebruiken.

Een verhitting van 30 minuten bij 60°C (dit betekent wel dat het materiaal zelf gedurende 30 minuten 60°C warm moet zijn, dus opwarmtijd werd niet meegerekend) is eveneens een goede manier om materiaal te ontsmetten.

§3 ADVIES VOOR CONCRETE ACTIES

Bij **paddenoverzetacties** wordt door elke vrijwilliger per locatie één set materiaal (= laarzen, emmer) gebruikt die niet op een andere locatie mag worden gebruikt, tenzij ze na gebruik thuis zijn ontsmet zoals beschreven onder §2.

Na de werkzaamheden op één locatie worden de handen ontsmet met een ontsmettende handgel of worden de vinyl wegwerphandschoenen verwijderd.

Voer enkel noodzakelijk veldwerk uit op de prioritaire vuursalamander locaties die opgelijst zijn onder §4.

Bij **inventarisatie van amfibieën** wordt per locatie een aparte set materiaal (schepnet, fuik, emmer, laarzen) gebruikt die niet op een andere locatie mag worden gebruikt, tenzij ze na gebruik thuis zijn ontsmet zoals beschreven onder §2.

Voer enkel noodzakelijk veldwerk uit op de prioritaire vuursalamander locaties die opgelijst zijn onder §4.

Bij **educatieve projecten** mag per dag slechts één amfibie locatie van de oplisting onder §4 (dit zijn de prioritaire vuursalamander locaties) bezocht worden en enkel indien dit noodzakelijk is. Het materiaal dat hierbij gebruikt wordt, wordt nadien thuis grondig gereinigd en ontsmet zoals beschreven onder §2.

Wat de andere amfibie locaties betreft, wordt per locatie een aparte set materiaal (schepnet, fuik, emmer, laarzen) gebruikt die niet op een andere locatie mag worden gebruikt, tenzij ze na gebruik thuis zijn ontsmet zoals beschreven onder §2.

§4 PRIORITAIRE VUURSALAMANDER LOCATIES

Zie bijlage

§5 WAT DOEN MET DODE AMFIBIEËN?

Om de evolutie van amfibieziekten te kunnen opvolgen, is het belangrijk dat je een aangetroffen verdacht amfibiekadaver (dus géén aangereden amfibieën, kadavers die zijn aangepikt door dieren en géén verdronken amfibieën) zo snel mogelijk meldt via meldpuntziekeamfibieen@ugent.be

- voeg bij jouw meldingsmail een foto van de amfibie en vermeld plaats en tijdstip
- om de kadavers te onderzoeken is het aangewezen dat je elk amfibiekadaver (als het nog relatief vers en intact is) verpakt in een dubbel plastic zakje en het brengt naar één van volgende VOC's: VOC Malderen, Natuurhulpcentrum Oudsbergen, VOC Oostende, VOC Merelbeke, VOC Brasschaat-Kapellen.

ANB zal de kadavers daar ophalen voor onderzoek in samenwerking met de Wildlife Health Group van UGent. Zo zijn we een uitbraak snel op het spoor en kunnen we maatregelen nemen. Meer informatie over deze ziektebewaking kan je terugvinden op www.natuurenbos/amfibieënziektes

Bijlage: Oplijsting van de prioritaire Vuursalamander locaties

Locatie	Gemeente	Provincie
Bos Terriest	Maarkedal	Oost-Vlaanderen
Brakelbos	Brakel	Oost-Vlaanderen
Brouwierbos (Gerrebroekbeek)	Brakel	Oost-Vlaanderen
Buggenhoutbos	Buggenhout	Oost-Vlaanderen
Eeckhoutbos	Maarkedal	Oost-Vlaanderen
Elenebos (Spijkerbos) / Paapschure Noord	Kluisbergen / Maarkedal	Oost-Vlaanderen
Hallerbos	Halle	Vlaams-Brabant
Hauwstraat, Hul/Kanakkendries	Brakel	Oost-Vlaanderen
Hayesbos	Brakel	Oost-Vlaanderen
Heynsdaele	Ronse	Oost-Vlaanderen
Hoog Deurne - Tombele	Ronse	Oost-Vlaanderen
Hotond / Ingelbos / Wittentak	Kluisbergen	Oost-Vlaanderen
Kapellenbos	Brakel	Oost-Vlaanderen
Kasteel van Horst	Holsbeek	Vlaams-Brabant
Kluisbos	Kluisbergen	Oost-Vlaanderen
Kravaalbos	Aalst / Asse	Oost-Vlaanderen/Vlaams-Brabant
Lembeekbos	Halle	Vlaams-Brabant
Longkruidbosje Ladeuze	Maarkedal	Oost-Vlaanderen
Makegemse Bossen	Merelbeke	Oost-Vlaanderen
Makenbos	Merelbeke	Oost-Vlaanderen
Meerdaalwoud	Bierbeek / Oud-Heverlee	Vlaams-Brabant
Montenakenbos	Aarschot	Vlaams-Brabant
Muziekbos	Ronse	Oost-Vlaanderen
Parikebos	Brakel	Oost-Vlaanderen
Parkbos	Herzele / Lierde / Zottegem	Oost-Vlaanderen
Perlinkvallei (Maalbroekbos, Sint-Blasius-Boekel)	Zwalm	Oost-Vlaanderen
Plaatsbeek (Bos de Kollebroeken)	Brakel	Oost-Vlaanderen
Pyreneeën (Ter Guchten)	Ronse	Oost-Vlaanderen
Raspaillebos	Geraardsbergen	Oost-Vlaanderen
Smetledebos	Lede	Oost-Vlaanderen
Steenbergbos	Brakel	Oost-Vlaanderen
't Burreken	Maarkedal / Brakel	Oost-Vlaanderen
Trimpont	Brakel	Oost-Vlaanderen
Zoniënwoud	Brussel	Brussel
Voeren	Voeren	Limburg